MILAN HOLEČEK

GEOGRAFIE DOPRAVY V ČSSR

Abstract: GEOGRAPHY OF TRANSPORT IN CZECHOSLOVAKIA. — This review deals with the geography of transport in Czechoslovakia. It contains bibliography as complete as possible with a short commentary on important works. The study of transport geography in Czechoslovakia has revealed a lack of general weighty studies in all fields of geography of transport.

Geografie dopravy se zabývá studiem statické složky dopravy, tj. rozmístěním dopravních zařízení, a studiem její dynamické složky, tj. přepravou nákladů a cestujících. Se zřetelem k těmto dvěma složkám bývá někdy v zahraničí, například v polské geografické literatuře, dělena na tzv. geografii komunikací a vlastní geografii dopravy. Většinou je však geografie dopravy pojímána ve svém dialektickém celku, bez oddělování dopravní sítě od přeprav na ní vykonávaných. Také v Československu jsou vesměs obě složky geografie dopravy považovány za nedílné součásti jednotné geografie dopravy.

Geografii dopravy se v Československu nevěnuje dostatečná pozornost. Bylo zatím publikováno málo prací zabývajících se geografií dopravy vůbec a geografií Československa zvláště.

První práce se objevují v naší geografické literatuře již dlouho před druhou světovou válkou. *) Jedná se však většinou jen o informativní články a zprávy. Větší pozornost byla věnována vlivu železnic na vznik průmyslu v jejich blízkosti. Tomuto problému se věnoval již v době první světové války J. Pluhař (1916, 1917) a v době mezi válkami K. Malík (1932). Dopravní geografie se týkají některé úvahy V. Dvorského (1926) o vodních cestách v Československu. Vodní dopravou se zabývá také práce F. Nerada (1902). Nejvíce prací v tomto období se zajímá o kartografické zpracování dopravních jevů, především izochorickými i izochronickými mapami. Věnoval se jim V. Nový (1904), V. Toman (1911) a K. Kuchař (1931 a, b). F. Koláček (1922) zpracoval historické dopravněgeografické téma.

V poválečné době se věnuje geografii dopravy poněkud více pozornosti. Vzniklo několik desítek prací, které však převážně sledují dílčí problémy a řada těchto prací je opět jen informativního nebo populárního rázu.

Obecnou problematikou geografie dopravy se u nás zabývalo v rámci učebnic a příruček všeobecného hospodářského zeměpisu několik autorů. Práce V. Dvorského (1921) je poměrně rozsáhlá a na svou dobu moderní a systematicky zpracovaná, zatímco F. Štůla (1922) se s dopravou vypořádal na menší ploše a schematičtěji. Dopravní oddíl v práci J. Krále (1941) trpí přeceněním vlivu geografického prostředí na dopravu, tak jako na veškerou činnost člověka. Z no-

*) Z nejstarších prací s tematikou dopravy na našem území má základní význam studie vídeňského autora E. Lilla, který na trati Praha — Znojmo — Vídeň poprvé zobecnil závislosti mezi frekvencí přepravy a vzdáleností. Jeho práce vyšla v r. 1889 v Zeitschrift für Eisenbahn- und Dampfschiffahrt d. Öster. Ung. Monarchie.

vějších učebnic ekonomické geografie je dopravní kapitola v práci M. Riedlové (1967) obsáhlejší, avšak M. Blažek (1967) na malém prostoru podal lépe charakteristiku základních odvětví dopravy a jejich zeměpisného rozložení.

Samostatné práce věnované obecné geografii dopravy u nás v knižním vydání nejsou. Nahrazují je zatím vysokoškolská skripta. Ve skriptech M. Skrbka (1961) je obecné části věnována asi třetina rozsahu. Autor věnuje větší pozornost dynamické složce dopravního procesu než dopravní síti, která má převahu v tradičních pracích. Obsažná je kapitola o dopravních mapách, která zavádí některé kartografické vyjadřovací prostředky, dosud u nás v geografii dopravy málo známé. To je jeden z hlavních přínosů Skrbkovy práce, na níž je však až příliš znát vliv některých zahraničních předloh. Skripta O. Šlampy (1967) představují dnes u nás hlavní dílo všeobecné geografie dopravy, které věnuje pozornost všem základním dopravním jevům a předkládá je utříděně a zasvěceně, s přiměřeným množstvím faktografických údajů, závěrů a hodnocení. Skripta V. Hraly a L. Skokana (1970), určená studentům ekonomie, věnují obecné geografii dopravy poměrně malý rozsah. Hlavní pozornost se soustřeďuje na výklad funkce jednotlivých odvětví dopravy a jejich rozmístění ve světě. Doprava v ČSSR zde není zachycena.

Teoretickými otázkami geografie dopravy se zabýval F. Podhorský (1963). Sledoval její počátky ve světě, shrnul dosavadní výsledky a věnoval se otázkám předmětu geografie dopravy. Vytyčuje hlavní problémy, kterými se má toto odvětví zabývat, tj. rajónování dopravy a přeprav, analýza mezirajónových svazků, studium dopravní sítě a dopravních tarifů. V tomto posledním bodě je však úkol geografů v našich podmínkách sporný.

Obecné zpracování problémů jednotlivých druhů dopravy, původní práce metodické a teoretické povahy a knižní komplexní zpracování obecné geografie dopravy v naší geografické literatuře zcela chybí.

Také na poli regionální dopravněgeografické literatury není situace lepší. V tomto oboru jsou nejvýznamnějšími pracemi dopravněgeografické kapitoly vysokoškolských učebnic a jiných příruček zeměpisu Československa. V předválečných učebnicích byla doprava zanedbána. Byl jí věnován neúměrně malý podíl z rozsahu a obsah kapitol se omezoval převážně na popis železniční sítě a několik málo zajímavostí z ostatních druhů dopravy. Všeobecně byla opomíjena silniční doprava. Z této charakteristiky nevybočuje ani nejznámější Zeměpis Československa z té doby — Koláčkův (1934), ani nejrozsáhlejší popis dopravy ČSR v Československé vlastivědě (1930), kterému téměř úplně chybí geografický pohled na dopravu.

Nejrozsáhlejší a nejúplnější je Häuflerova kapitola o dopravě v největším poválečném Zeměpise Československa (1960). Geografie dopravy je tam podána v historickém vývoji a s rozborem současného stavu (tj. stavu v roce 1957) v úplnosti, jakou dovoluje rozsah práce. Rozbor dopravní sítě a rozbor přeprav jsou v rovnováze, stejně jako množství fakt i množství závěrů a hodnocení. Menší rozsah má geografie dopravy v učebnici hospodářského zeměpisu Československa M. Blažka (1958, 1964). Autor se vystříhal přemíry údajů a podal dobrý přehled dopravněgeografických poměrů s řadou zajímavých postřehů a hodnocení.

Samostatná publikovaná práce souborné povahy, přinášející celkový rozbor dopravy ČSSR, dosud chybí. Tímto tématem se zabývá nepublikovaná práce M. Holečka (1967). Věnuje se vlivu přírodních podmínek, geografické polohy a tvaru státu na dopravu ČSSR, historickému vývoji dopravy a rozboru jednotlivých dopravních odvětví. Starší je rovněž nepublikovaná práce P. Halouzky (1958).

Do kategorie regionálních přehledů dopravy Československa patří několik specializovaných učebnic zeměpisu pro dopravní školy. Učebnice Panýrovy (1953, 1958) a Voráčové (1964) nemají kromě názvu se zeměpisem nic společného. Vedle technických dat přinášejí jen soupis československých železničních tratí, resp. popis plavebních drah. Cennější jsou učebnice Skrbkovy (1964, 1969), které kromě jiných kapitol obsahují rozsahem sice nevelký, ale solidní rozbor železniční dopravy na československém území. Ostatní části učebnice nedosahují této úrovně.

Za speciální typ dopravněgeografických regionálních prací můžeme považovat kartografické zpracování dopravních jevů, které je nejreprezentativněji zastoupeno v národních atlasech Československa (1935, 1966). V atlasu z roku 1935 jsou dopravě věnovány dva listy, přičemž se však větší část druhého listu zabývá problematikou spojů. Na obsahu i na zpracování je znát malá účast geografů. Převažuje statistický přístup se zobrazováním průměrných hodnot podle správních celků, nikoliv podle lokalit. Proporce mezi odvětvími nejsou dobře zachovány. Relativně hodně pozornosti se věnuje vodní dopravě, zatímco ze silniční dopravy je zařazeno jen rozmístění motorových vozidel podle okresů; chybí zobrazení silniční a železniční sítě a přepravy na nich. Národní atlas z roku 1966 má dopravní problematiku lépe zpracovanou. Věnuje jí větší rozsah a její zpracování je geografické. Kompletně zobrazuje dopravní síť a také přepravu na ní. Atlas vůbec poprvé přináší mapu nákladní železniční přepravy, vyjadřující zatížení tratí, směry přepravy a obrat zboží ve větších dopravních střediscích i se zachycením struktury obratu. Tato mapa, jejíž základ je v nepublikované práci K. Stránského (1961), je cenným obohacením dopravněgeografické literatury. I ostatní mapy dávají bohatý faktografický materiál a s výjimkou vodní dopravy je u všech odvětví použita nejvhodnější metoda přímého vyjádření kvality přepravy v jednotlivých úsecích. Součástí atlasu jsou i texty, podávající stručně přehled dopravních poměrů v ČSSR.

V československé geografické literatuře nejsou hojnější ani regionální práce zabývající se rozborem dopravy částí Československa a menších oblastí. Z této skupiny prací je významná dopravněgeografická kapitola ze zeměpisu Slovenska J. Hromádky (1943). Je omezena na okleštěné území tzv. Slovenského štátu. Hromádkův rozbor dopravy na tomto území je u nás vrcholem dopravněgeografických studií zaměřených na rozbor průběhu dopravních cest (hlavně železnic) a na sledování jejich závislosti na přírodním prostředí. Autorovy dedukce o závislosti dopravní sítě Slovenska na mimořádně pestrém reliéfu této země jsou velmi cenné.

V poválečném období vzniklo několik prací věnovaných rozboru dopravy na malém území. Jde vesměs o části monografických studií malých oblastí — zpracování málo rozvinuté oblasti Sedlčanska-Voticka (C. Votrubec 1958), rajónu Východoslovenských železáren (F. Podhorský 1964) a průmyslové oblasti Příbor — Kopřivnice — Štramberk (M. Holeček 1964). Tyto práce se převážně zabývají rozborem stavu dopravní sítě a přepravy. Nepřinášejí metodicky mnoho nového, drží se osvědčeného schematu podle jednotlivých odvětví dopravy. Jejich hlavním přínosem je sumarizace informací, která může být cenným podkladem pro plánovací složky. Geografickou charakteristiku dopravy ve středočeské oblasti podává nepublikovaná práce M. Holečka (1970).

Speciálních prací, zpracovávajících jednotlivé praktické nebo teoretické problémy, je v Československu více než prací obecných a regionálních. Ani tato skupina však není příliš početná. Poměrně hojné jsou práce z historické geografie dopravy. Jde většinou o práce menšího rozsahu. Výjimkou je podrobné zpracování vývoje železnic na Slovensku J. Purginy (1957). Z ostatních prací jsou

nejcennější souborná zpracování určitých etap vývoje — doprava v Čechách do 13. století P. Choce (1965) a obraz dopravy v posledních desetiletích před nástupem železnic J. Hůrského (1958, 1964). Sledováním průběhu starých cest se zabývali Š. Janšák (1953, 1960, 1964, 1967) a O. Pokorný (1946), historií železničních projektů ve Slezsku Z. Láznička (1949).

Početnější skupinu tvoří také práce podávající informativní rozbor některých úseků dopravy z geografického hlediska. Patří sem například článek V. Havrdy (1955) a K. Stránského (1963) o železniční dopravě, V. Havrdy (1964) a M. Holečka (1963) o říční dopravě, V. Häuflera (1961) a O. Šlampy (1962, 1964) o naší námořní dopravě, D. Trávníčka (1957, 1958), M. Skalníka (1963) a M. Holečka (1965) o letecké dopravě. Většina těchto prací je populárně vědeckého zaměření. Plavbě na Dunaji je věnována nepublikovaná diplomní práce J. Malovcové (1954).

Českoslovenští geografové věnovali pozornost také kartografickým otázkám dopravy. Především izochorické a izochronické mapy byly středem zájmu. Kromě již uvedených prací předválečných to byl O. Tichý (1956), K. Kuchař (1961, 1967), národní atlas ČSSR (1966) a J. Hůrský (1967, 1970).

Z dalších drobnějších prací je třeba upozornit na práce Č. Harvalíka (1949) a L. Joury (1946), kteří do naší literatury zavedly zajímavé dopravněgeografické metody — střední virtuelní rychlost a koeficient okliky, dále na geografickostatistickou studii závislosti silniční sítě na fyzickogeografických a ekonomickogeografických faktorech od A. Peterky (1948), práci J. Kestřánka (1965) o vztahu silniční sítě k nadmořské výšce a studii O. Šlampy (1964) o metodách srovnávání vybavení oblastí leteckou dopravou.

Skutečných problémových prací, řešících závažné teoretické nebo praktické problémy, najdeme mizivě málo. Patří sem studie o dopravní oblasti královéhradecké Č. Harvalíka (1948), která byla po dlouhou dobu jediným pokusem o příspěvek dopravní geografie k ekonomickogeografické rajonizaci u nás. V poslední době se této problematice věnuje J. Hůrský, který publikoval teoretickou úvahu o problému dopravněgeografických hranic (1968).

Jedinou publikovanou prací, zabývající se problémem z hospodářské praxe, je článek J. Tarábkové (1957), studující dopravu cukrovky do slovenských cukrovarů. Obdobnou tematikou se zabývá M. Holeček (1971 — v tisku) v práci, zaměřené na dopravu cukrovky do středočeských cukrovarů. Pokouší se pomocí jednoduchých matematických metod hledat možné úspory z dnešního objemu přepravy při uskutečnění jednoduchých organizačních úprav.

Prvním pokusem o kodifikaci terminologie dopravní geografie je nevelký příspěvek J. Hůrského (1969).

Kromě prací o dopravě v Československu je v československé literatuře též několik prací o dopravě v zahraničí. I těch je málo. Patří mezi ně například článek V. Häuflera (1962) věnovaný koeficientu okliky na příkladu železniční sítě Bulharska, práce O. Šlampy (1962) o indických přístavech a jejich zázemí a článek V. Matouška a J. Zelinky (1966) o meziostrovních přepravách v Indonésii, aplikující poprvé matematické metody v naší geografii dopravy. Z kompilačních prací sem patří skripta K. Skrbka (1965), podávající přehled geografie sovětské dopravy, článek F. Kahouna (1957) o trendu světové námořní dopravy, zpráva J. Mojdla (1966) o dopravě v Tunisku a několik dalších informativních zpráv o dopravě v cizích zemích, uveřejněných převážně ve Sborníku ČSZ a v měsíčníku Lidé + země.

Z uvedeného přehledu československé literatury z oboru geografie dopravy je patrné, že tato tematika je v Československu dosud velmi málo zpracována, a to

ve všech svých úsecích. Chybějí především souborné práce z obecné a regionální geografie dopravy, chybí i větší počet významnějších prací problémových, řešících důležité teoretické a praktické otázky tohoto vědního oboru.

Přehled prací z geografie dopravy i připojená bibliografie zahrnují pokud možno úplný výčet publikovaných odborných prací československých geografů a jsou doplněny vybranými příručkami zeměpisu Československa s významnými dopravněgeografickými kapitolami a též výběrem z nepublikovaných a populárnějších prací. Do přehledu nezařazuji práce odborníků jiných vědních oborů dotýkající se dopravněgeografických otázek. V geografii vodní dopravy by to byly například statistická práce K. Malíka o Dunaji (1934), klimatická studie pro labsko-odersko-dunajský průplav F. Koláčka (1946), přehled vodní dopravy v ČSR K. Velkoborského (1953) atd. Obdobných prací by bylo i v ostatních odvětvích geografie dopravy velké množství, a proto je do tohoto přehledu nezařazuji.

Za připomínky k bibliografii děkuji prof. dr. J. Korčákovi, DrSc., doc. dr. O. Šlampovi, CSc., dr. F. Podhorskému a K. Stránskému, pg.

Literatura

Atlas Československé socialistické republiky (1966). List 47—48. ÚSGK, Praha.
Atlas Republiky Československé (1935). List 47—48. Orbis, Praha.
BLAŽEK M. (1958): Hospodářský zeměpis Československa. Str. 198—216, Orbis, Praha.
— (1964): Ekonomická geografie ČSSR. Str. 144—159, Osveta, Bratislava.
— et. cons. (1967): Politická a hospodářská geografie. Str. 163—179, Svoboda, Praha.
Československá vlastivěda (1930). Díl VI — Práce. Str. 395—510, Sfinx, Praha.
DVORSKÝ V. (1921): Všeobecný zeměpis obchodní. III. díl, 42 str., Vys. škola obchodní, Praha.
— (1926): K otázce vodních drah uvnitř Československé republiky. Sborník ČSZ 32: 116—120, Praha.
HALOUZKA P. (1958): Osnovnye čerty geografii transporta narodno-demokratičeskoj Čechoslovakii. (Diplomní práce.) 104 str., Lomon. univ., Moskva.
HARVALÍK Č. (1948): Dopravní oblast královéhradecká. Sborník ČSZ 53:3—4:81—87. Praha.
— (1949): Střední virtuelní rychlost komunikační sítě královéhradecké dopravní oblasti. Sborník ČSZ 54:2:106—111, Praha.
HÄUFLER V. (1960): Zeměpis Československa. Str. 367—388, NČSAV, Praha.
— (1961): Pod československou námořní vlajkou In: Dvacáté století. Str. 317—324, Orbis, Praha.
— (1962): Příspěvek k hodnocení železniční sítě Bulharska. Sborník ČSZ 67:1:54—58, Praha.
HAVRDA V. (1955): Osobní železniční doprava krajských měst Československa. Sborník ČSZ 60:3:207—212, Praha.
— (1964): Labsko-vltavská plavební cesta v ČSSR. Lidé a země 13:10:453—455, Praha.
HOLEČEK M. (1963): Říční doprava v ČSSR. Sborník ČSZ 68:3:258—259, Praha.
— (1964): Doprava území Příbor-Kopřivnice-Štramberk. In: Komplexní geografický výzkum území Příbor-Kopřivnice-Štramberk. (Red. C. Votrubec:) Str. 292—305, Geografický ústav ČSAV (rotaprint), Brno.
— (1965): Geografické poměry letiště Praha-Ruzyně. Sborník ČSZ 70:4:344—360, Praha.
— (1967): Geografický přehled dopravy ČSSR. (Písemná práce ke zkoušce z kandidátského minima). 143 str., PF UK, Praha.
— (1968): Československá doprava po 50 letech. Lidé + země 17:5:193—197, Praha.
— (1970): Geografie dopravy středočeské oblasti. Disertační práce). 232 str., PF UK, Praha.
— (1971): Doprava cukrovky do středočeských cukrovarů. Acta Universitatis Carolinae-Geographica (v tisku).
HRALA V., SKOKAN L. (1970): Geografie dopravy. (Skripta.) 63 str., SPN, Praha.
HROMÁDKA J. (1943): Všeobecný zemepis Slovenska. Str. 233—239, SAVU, Bratislava.
HŮRSKÝ J. (1958): Osobní doprava českých zemí před rozvojem industrializace. Sborník ČSZ 63:3:226—237, Praha.

— (1961): Rekonstrukce cestovní dosažitelnosti. Sborník ČSZ 66:4:345—359, Praha.
— (1963): Thematische Verkehrskarten für den Historischen Atlas der ČSSR. Peterm. Geogr. Mitteilungen 63:297—303, Gotha.
— (1964): Osobní doprava na Slovensku v první polovině 19. století. Geografický časopis 16:1:3—12, Bratislava.
— (1967a): Dopravní geografie v díle Karla Malíka. Zprávy GÚ ČSAV 4:2:10—14, Opava.
— (1967b): Isochronická mapa Moravy k r. 1850. Zprávy GÚ ČSAV 4:6:35—46, Opava.
— (1967c): K prvním pokusům o vymezení dopravně geografických rajónů v Československu. Sborník ČSZ 72:1:71—73, Praha.
— (1967d): Malíkova izochronická mapa Čech k roku 1850. Sborník ČSZ 72:2:115—125, Praha.
— (1968): On the Problem of Transport-geographical Boundaries. Sborník ČSZ 73:3: 254—260, Praha.
— (1969a): K názvosloví geografie dopravy. Sborník ČSZ 74:2:180—182, Praha.
— (1969b): Zjišťování intenzity dopravního zpřístupňování (Morava a Slezsko 1891—1955). Historická geografie sv. 2, str. 79—87, Historický ústav ČSAV, Praha.
— (1970): Komunikační ekvidistanty (izochory). Sborník ČSZ 75:1:10—22, Praha.
— (1970b): Osobní doprava na Moravě a ve Slezsku v první polovině 19. století. Historická geografie sv. 3, str. 110—124, Historický ústav ČSAV, Praha.

CHOC P. (1970a): Vývoj cest a dopravy v Čechách do 13. století. Sborník ČSZ 70:1: 16—33, Praha.

JANŠÁK Š. (1953): Predveké cesty. Geografický časopis 5:3—4:169—195, Bratislava.
— (1960): Konfínium na Záhorí a stará cesta ním vedúca z Bratislavy do Prahy. Geografický časopis 12:2:86—96, Bratislava.
— (1964a): Cesta Českých stráží. Geografický časopis 16:4:326—339, Bratislava.
— (1964b): Z minulosti dopravných spojov na Slovensku. Geografický časopis 16:1: 13—31, Bratislava.
— (1967): Prechod Českej cesty cez údolie Nitry pri Dvoroch nad Žitavou. Geografický časopis 19:2:130—140, Bratislava.

JOURA L. (1946): Relativní výška v dopravním zeměpise. Kartografický přehled 1:1: 15—17, 1:2:27—28, Praha.

JOURA L., TICHÝ O. (1958): Československá doprava. In: Hospodářské poměry Československa. Str. 142—164, SPN, Praha.

KAHOUN F. (1954): Využití našich starých stok. Sborník ČSZ 59:3:145—148, Praha.
— (1957): Hlavní změny v námořní dopravě. Zeměpis ve škole 4:10:367—377, Prana

KESTŘÁNEK F. (1965a): Hustota silniční sítě v Československu a její vztah k nadmořské výšce. Zprávy GÚ ČSAV 2:5:8—11, Opava.
— (1965b): Hustota železniční sítě v Evropě a její zobrazení kartogramem. Zprávy GÚ ČSAV 2:8:1—7, Opava.

KLÍMA J. (1953): Vývoj železnic na území ČSR. Lidé a země 2:3:86—91, Praha.

KOLÁČEK F. (1922): Vývoj dopravních cest ve vážském poříčí. Sborník ČSZ 28:155—158, Praha.
— (1934): Zeměpis Československa. Str. 245—252, Melantrich, Praha.

KRÁL J. (1941): Zeměpis člověka, II. díl. Str. 220—279, Unie, Praha.

KUCHAŘ K. (1931a): Die isochronenkarte Böhmens von V. Nový neubearbeitet von Dr. K. Kuchař. Traveaux Géographiques Tchéques, sv. 6. Str. 15, Geografický ústav UK, Praha.
— (1931b): Isochrony a isochory Československé republiky. Sborník ČSZ 37:1:29—34, Praha.
— (1950): Isochronická mapa pražského okolí. Kartografický přehled 5:1:64—65, Praha.
— (1961): Spojení s Prahou podle isochronických map Čech. Sborník ČSZ 66:2:178—180, Praha.
— (1967): Spojení s Prahou podle isochronických map Československa. Sborník ČSZ 68:2:179—180, Praha.

LÁZNIČKA Z. (1947): Několik poznámek k vývoji železniční sítě na Moravě. Sborník ČSZ 52:3—4:104—122, Praha.
— (1948): Příspěvek k historii železničních projektů ve Slezsku. Slezský sborník 47: 106—122, Opava.

MALÍK K. (1932): Průmysl v Československu při železnici a mimo ni. Statistický obzor 13:5—6:327—337, Praha.

MALOVCOVÁ J. (1954): Dopravný význam čs. Dunaja. (Diplomní práce.) 48 str., PF UK, Praha.

MATOUŠEK V., ZELINKA J. (1966): Meziostrovní přeprava v Indonésii. Sborník ČSZ 71:1:42—54, Praha.
MOJDL J. (1966): Rozvoj a perspektivy dopravy v Tunisku. Sborník ČSZ 71:4:369—374, Praha.
NERAD F. (1902): Projektované vodní dráhy v Rakousku. První výroční zpráva české obecné reálky v Litovli za školní rok 1901—1902, str. 3—15, Litovel.
NOVÝ V. (1904): Isochronická mapa Čech. Zeměpisná knihovna č. 2, 31 str., Praha.
PANÝR J. (1953): Přehledný železniční zeměpis. Str. 112, Dopravní nakladatelství, Praha.
— (1958): Malý železniční zeměpis. 79 str., Dopravní nakladatelství, Praha.
PETERKA A. (1948): Geografickostatistická studie o vztahu silniční sítě k areálu, nadmořské výšce, počtu obcí a počtu obyvatelstva v Čechách. Kartografický přehled 3:1:61—70, Praha.
PLUHAŘ J. (1916): Vliv Západní dráhy Plzeň—Smíchov na vzrůst míst ležících na této trati, zvláště po stránce průmyslové. Sborník ČSZ 22:1:55—70, Praha.
— (1917): Průmyslový rozvoj měst ležících na státní dráze Praha—Česká Třebová. Sborník ČSZ 23:2:134—151, Praha .
PODHORSKÝ F. (1963): K niektorým otázkam predmetu geografie dopravy. In: Acta geologica et geographica Universitatis Comenianae. Nr. 3 — Teoretické problémy geografie. Str. 63—72, SPN, Bratislava.
— (1964): Doprava. In: Geografija rajónu Východoslovenských železiarní. (Red. K. Ivanička.) Acta geologica et geographica Universitatis Comenianae. Nr. 4. Str. 257—273, SPN, Bratislava.
POKORNÝ O. (1946): Státní silnice a někdejší zemské cesty, jak se jeví v dnešním reliéfu krajiny. Sborník ČSZ 51:1:19—26, Praha.
PURGINA J. (1957): Vývoj železníc na Slovensku od roku 1837 so zretelom na Bratislavu. 110 str., VSAV, Bratislava.
RIEDLOVÁ M., PROKOP M. (1967): Obecný hospodářský zeměpis. Str. 253—289, SPN, Praha.
SKALNÍK M. (1963): Světová letecká doprava a ČSSR. Lidé a země 12:10:364—368, Praha.
SKRBEK K. (1961): Základy dopravní geografie. (Skripta.) 160 str., SVTL, Bratislava.
— (1964): Železniční zeměpis ČSSR. 139 str., NADAS, Praha.
— (1965): Hospodářská a dopravní geografie Svazu sovětských socialistických republik. (Skripta.) 190 str., SVTL, Bratislava.
STRÁNSKÝ K. (1961): Nákladní železniční doprava ČSR. (Diplomní práce.) 87 str., PF UK, Praha.
— (1963): Střediska nákladní železniční dopravy v Severočeském kraji. Sborník ČSZ 68:1:45—48, Praha.
ŠLAMPA O. (1962a): Drogi i kierunki handlu morskiego Czechoslowacji. Technika i gospodarka morska 12:11:322—323, Gdynia.
— (1962b): Zázemí hlavních námořních přístavů Indické republiky. Spisy přírodovědecké fakulty UJEP, řada H 6, č. 434, str. 253—276, Brno.
— (1964a): Polnish Seaports and Czechoslovak Foreign Trade. Sborník ČSZ — Supplement for the XX th International Geographical Congress. Str. 169—174, NČSAV, Praha.
— (1964b): Příspěvek k metodám srovnávání vybavení oblastí leteckou dopravou. Zprávy GÚ ČSAV 1:10:9—12, Opava.
— (1967): Všeobecná geografie dopravy. (Skripta.) 116 str., SPN, Praha.
ŠTÚLA F. (1922): Všeobecný zeměpis hospodářský. Str. 106—135, Unie, Praha.
TARÁBKOVÁ J. (1957): Príspevok ku geografii dopravy cukrovej repy do cukrovarov na Slovensku. Geografický časopis 9:2:159—168, Bratislava.
TOMAN V. (1911): Isochorická mapa Moravy a Slezska. Sborník ČSZ 17:1:81—86, Praha.
TICHÝ O. (1956): Železniční isochorická mapa ČSR. Kartografický přehled 10:1:11—23. Praha.
TRÁVNÍČEK D. (1957): Letecká doprava na území ČSR. Lidé a země 6:10:448, Praha.
— (1958): Nejvýznamnější linky osobní světové letecké dopravy. Sborník ČSZ 63:1: 40—47, Praha.
VLČEK I. (1964): Dopravní spojení venkovských sídel se středisky. Sborník ČSZ 69:3: 200—212, Praha.
— (1969): Struktura venkovského osídlení jako podklad koncepce dopravy. Sborník ČSZ 74:3:215—233, Praha.
VORÁČOVÁ M. (1964): Plavební zeměpis. 157 str., NADAS, Praha.
VOTRUBEC C. (1958): Doprava Sedlčanska-Voticka. In: Hospodářská geografie Sedlčanska-Voticka. (Red. J. Hůrský.) Str. 185—227, Ekonomický ústav ČSAV (rotaprint), Praha.